

☎ **116 000**

Kadunud laste telefoni 116 000 raames loodud vabatahtliku võrgustiku juhi töötamis- ja tegutsemisjuhend

Tallinn 2014
MTÜ Eesti Abikeskused

 Kaasrahastatud Euroopa Liidu Daphne programmi poolt.
With the support of the Daphne Programme of the European Union.

Põhimõisted

Vabatahtlik tegevus on oma aja, energia või oskuste pakkumine vabast tahtest ja rahalist tasu saamata. Vabatahtlikud aitavad teisi või tegutsevad peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks. Vabatahtlik tegevus võib olla omal algatusel ehk iseseisev või osalemine mõne organisatsiooni algatatud ja ellu viidud tegevustes. (KODAR, 2011)

Vabatahtlikkusel on erinevaid tüüpe⁰

Vabatahtlike esimene tüüp osaleb erinevates tegevustes võrreldes teiste tüüpidega suhteliselt vähe, peamiseks tegevuseks on heakorra- või päästetöödel osalemine ning inimestele abi pakkumine, nende vaba aja sisustamine. Ka transpordiabi on nad veidi enam pakkunud, kuid võrreldes teiste gruppidega siiski vähem. Seega võib eeldada, et antud tüüp osaleb vabatahtlikus tegevuses siis, kui tegemist on konkreetse tegevusega (nt kohaliku pargi koristamine kampaania korras), või kui keegi inimene konkreetset abi vajab. Antud tüüp moodustab enamiku ehk 78% kõikidest vabatahtlikest.

Teine tüüp on seevastu aktiivne vabatahtlik, kes osaleb esimese tüübiga võrreldes erinevates tegevustes oluliselt enam. Peamiseks tegevuseks on teavitustöö tegemine, samuti projektide kirjutamine ning inimestele abi pakkumine. Ligi pooled sellesse tüüpi kuuluvad vabatahtlikud

Kolmandat tüüpi vabatahtlikud on samuti aktiivsed, kuid võrreldes teise tüübiga on nad oluliselt vähem osalenud kodanikeühenduste juhtimises, samuti teinud administratiivset või kontoritööd või korraldanud üritusi. Seevastu on kõik selle tüübi vabatahtlikud aidanud korraldada vastastikuse abi gruppide tööd, peamiselt külaliikumise, kohaliku elu edendamise, sotsiaaltöö ja religiooni valdkonnas. Kolmanda tüübi vastajate arv on aga edasiste analüüside ja järelduste tegemiseks liiga väike (5% kõikidest vabatahtlikest, antud juhul on vastajate arv 22 inimest) ja seega jäetakse see tüüp edasisest vaatlusest välja.

Politsei ja Piirivalveamet prefektuurid on jagunenud nelja piirkonda – Põhi (Prefektuur Tallinnas), Lõuna (prefektuur Võrus), Ida (prefektuur Jõhvis) ja Lääs (prefektuur Pärnus). Jaoskonnad on aga igas maakonnas, kokku on Eestis 18 jaoskonda.

Kaitseliit on Kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale

€ 116 000

Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid. Kaitseliidu ülesanne on vabale tahtele ja omaalgatusele toetudes suurendada rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.

Punane Rist - 2001.a. jõustus Eesti Hädaolukorraks valmisoleku seadus ja samal aastal alustasid Eesti Punase Risti (EPR) Tallinna ja Tartu Seltsid pilootprojektina õnnetuseks valmisoleku esmaabi rühmade (EA - rühmade) ettevalmistamist. Aluseks võeti Norra ja Soome PR rahvuslike seltside programmid, mis kooskõlastati Vabariigi Päästeametiga. 15 - 18 liikmelised vabatahtlikest koosnevad rühmad saavad väljaõppe:

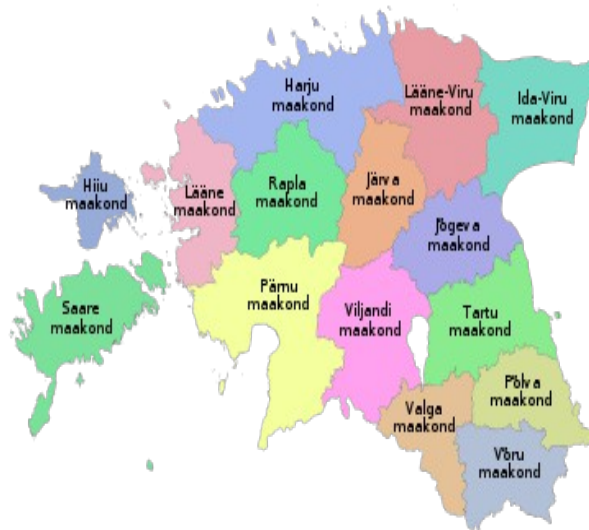
- esmaabi 74 tundi
- psühholoogiline esmaabi 8 tundi
- otsimise - päästmise õppus 20 tundi
- rahvusvahelise humanitaarõiguse alused 8 tundi

Teadmised on kinnistatud praktiliste õppuste käigus nii rühmadevahelistes õppelaagrites kui ka rahvusvaheliste õppuste käigus. Nii võtsid 2002.a. EPR Tallinna ja Tartu EA - rühmade kõrval rahvusvahelisest militaarsest harjutusest MEDCEUR 2002 osa juba ka Pärnumaa, Järvamaa ja Valgamaa rühmad, rahvusvahelisel päästeõppusel VARES 2002 osalesid EPR Tartu ja Valgamaa rühmad. Tänapäevaks on koolitusega alustanud ja jätkavad tööd veel rühmad EPR Saaremaa, Narva, Viljandimaa, Võrumaa ja Jõgevamaa Seltsides. 2004.a. alustavad rühmad ettevalmistust EPR Paldiski, Põlvamaa ja Ida - Virumaa Seltsides. Omades partnerseltse Norra ja Soome PR organisatsioonides, täiendavad EA - rühmad pidevalt oma teadmisi nende õnnetuseks valmisoleku programmistest üritustest osa võttes. Õnnetuseks valmisoleku EA - rühmad osutavad esmaabialast valveteenust vabariigis korraldatavatel rahvaüritustel

Eesti maakonnad

Suuruse järjekorras:

[Pärnu maakond](#)

[Harju maakond](#)

[Ida-Viru maakond](#)

[Tartu maakond](#)

[Lääne-Viru maakond](#)

[Viljandi maakond](#)

[Rapla maakond](#)

[Võru maakond](#)

[Saare maakond](#)

[Jõgeva maakond](#)

[Järva maakond](#)

[Valga maakond](#)

[Põlva maakond](#)

[Lääne maakond](#)

[Hiiu maakond](#)

Kadunud laste telefoni teenuse ja projekti tutvustus

Kadunud laste telefon 116000 on üleeuroopaline kadunud laste abitelefoni number. Kadunud laste telefonile on võimalik teada anda kadunud lastest, nõustajad annavad esmased juhised situatsioonis käitumiseks, viivad läbi esmase kriisinõustamise ning pakuvad emotsionaalset

tuge. Kadunud laste telefon 116000 töötab 24 tundi, on kõigile helistajatele tasuta ning anonüümne, kuid kõne fikseeritakse. Koduleht – www.116000.ee. Kadunud laste telefon käivitus Eestis aastal 2011 ning abiliin teeb tihedat koostööd Politsei- ja Piirivalveametiga. Kõnedele vastatakse 24/7.

Kadunud laps võib olla kodust/hoolekandeesutusest ära jooksnud; vanema poolt röövitud alaealine; kolmanda isiku poolt röövitu; saatjata sisserändaja; ära eksinud, vigastatud või muul moel kadunud alaealine.

Statistika aastal 2013 1000 kaduma läinud last ja 2014 8 kuuga 1400 kaduma läinud last. Põhiprobleemid, millega kadunud laste telefonile helistatakse - laps kadunud/ära jooksnud, üks vanematest on infosulus (hooldusõiguse küsimused), laps ei taha koju minna. Milleks üldse kadunud laste telefon vajalik on?

Shengeni piirikontrolli likvideerimine - ära jooksnud või röövitud laste juhtumid puudutama hakanud rohkem kui ühte geograafilist territooriumi Piiriülesed kadunud laste juhtumid muutunud Euroopa Liidu raamistikus üha tõsisemaks. Paljud uuringud näitavad, et lapse kadumise esimesed tunnid on elulise tähtsusega. Euroopas teavitatakse iga kahe minuti tagant kadunud lapsest. 25 % jooksus olevatest alaealistest seisavad silmitsi tõsiste riskidega sh

seksuaalse ärakasutamise ning inimkaubandusega. Iga viies laps Euroopas on enne 18. eluaastat kokku puutunud mingis vormis seksuaalse vägivallega. 70%-85% sellistest juhtudest on väärkohtlejaks keegi, keda laps teab ning usaldab. Lapsed, kes jooksevad kodust ära teevad seda pääsemaks vägivallast, hooletusse jätmisest või ärakasutamisest. Kui lapsed jooksevad kodust ära, siis tuleb seda võtta kui varajast indikatsiooni, et laps võib olla ohus. UK kadunud laste telefoni väitel 50 % kõnedest näitas, et lapsed, kes läksid kaduma olid seksuaalselt väärkoheldud. Kui lapsed jooksevad kodust ära, siis tuleb seda võtta kui varajast indikatsiooni, et laps võib olla ohus. Põhjuseid miks lapsed kodust ära jooksevad on mitmeid – peretülid, kooliprobleemid, seksuaalne vägivald või peibutamine. Institutsioonist jooksevad lapsed ära, et olla lähedal oma sõpradele või perekonnale. (MCE) Tihtipeale on ärajooksmise põhjus mitmete probleemide koosmõju. Suurema tõenäosusega jooksevad kodust ära lapsed, kes ei ela oma perekonnas, noored, kes puuduvad palju koolitundidest, alaealised kes pruugivad erinevaid sõltuvusaineid, intellektipuudega noored ja lapsed kelle vanemad on läinud lahku.

Kadunud laste telefon on operatiivne 27 Euroopa liikmesriigis - Austria Tsehhi Kreeka Malta Inglismaa Portugal, Belgia Saksamaa Slovakkia Rumeenia Poola, Bulgaaria Taani Prantsusmaa Leedu Hispaania, Küpros Itaalia Luksemburg Sloveenia Rootsi, Iirimaa Eesti Ungari Holland Läti Horvaatia. Lisaks veel : Albaania ja Serbia

116 000 Euroopa Komisjoni poolt rahastatud Daphne jätkuprojekti raames „116000 teenuse parendamine ja täiustamine Eestis“ („Enhancing and Improving 116000 service delivery in Estonia“) luuakse Eestis vabatahtlike võrgustik eesotsas vabatahtlike võrgustiku koordinaatoritega, kes hakkavad otsima kaduma läinud last oma piirkonnas ning tegelevad teavitustöö tegemisega. Kadunud lapse otsimine toimub koostööd kohaliku politseiga.

Lasteabitelefon

Lasteabi nõuandetelefoni teenus käivitati alates 01.01.2009 üleriigilise tasuta ööpäevaringse lühinumbriga 116 111 kaudu. Teenuse eesmärgiks on võimaldada kõigil isikutel operatiivselt teatada abivajavast lapsest, tagada saadud info edastamise vastavate spetsialistideni ning pakkuda lastele ja lastega seotud isikutele esmast sotsiaalset nõustamist ja vajadusel kriisinõustamist. Teenuse osutamise seaduslik alus on Eesti Vabariigi lastekaitse seaduse § 59 esimene punkt, mille kohaselt on iga kodaniku kohustus viivitamatult teatada abiandvatele organitele abivajavast ja hädasolevast lapsest, kui ta mõnest sellisest olukorrast teada saab. Lasteabi numbrile saab helistada 24/7, skype: Lasteabi_116111, kirjutada saab 24h, online

☎ 116 000

nõustamine läbi kodulehe www.lasteabi.ee ("Küsi nõu") toimub 24h. Facebooki lehel „ Et ükski laps ei jääks abita kui ta seda vajab!“ jagatakse erinevaid uudiseid ja sündmuseid, mis on seotus lastega. Lastele ja lastega seotud isikutele antakse telefoni teel nõuannet, jagatakse informatsiooni ning vajadusel tagatakse info edastamine vastavate spetsialistideni. Koostööd tehakse erinevate asutuste ja spetsialistidega (sh KOV-id, politsei). Helistada võivad nii lapsed kui täiskasvanud - lapsevanemad, sugulased, lastega töötavad isikud, naabrid, sõbrad, tuttavad, juhuslik pealtnägija Probleemid millega lasteabi poole pöörduetakse - hooletusse jäetud lapsed, väärkohtlemine – emotsionaalne, füüsiline, seksuaalne, koolikiusamine ja küberkiusamine, vanemate lahkuminek ja hooldusõiguse küsimused. pere majanduslik toimetulek, laste ja vanemate vahelised suhtlusprobleemid, peresuhted, laste suhtlusprobleemid sõprade, eakaaslaste, tuttavatega, laste erinevad probleemid õpetajate, treenerite, juhendajatega, suitsiidi mõtetega noored.

Võrgustiku juhi ülesanded

- moodustada oma maakonnas vabatahtlike võrgustik
- piirkonnas kadunud lapse otsingutel vajadusel osalemine, informatsiooni levitamine ja lapse otsimine läbi kogukonna, sotsiaalvõrgustike ning lapse informaalse ja formaalse võrgustiku kaugu.

- oma piirkonnas kaasatud vabatahtlike juhtimine ja innustamine
- **politsei** ja projektijuhiga tiheda koostöö tegemine, koostöö erinevate võrgustikega
- vabatahtlik peab kasutama võimalikult palju ressursse kui laps tema piirkonnas kaduma läheb, vajadusel delegeerima oma ülesanded teisesse isikule
- lähtuma eetikast ning konfidentsiaalsusest kaitsemaks lapsi ning tema lähedasi

Vabatahtliku võrgustiku koordinaatorid võivad oma võrgustikku kaasata nii indiviide kui organisatsiooniliikmeid ja organisatsioone. Võrgustiku juht koordineerib oma kogukonnas olevaid liikmeid enda ressurssidega. Võimalusel leiab tasuta pinnad, kus korraldada vajadusel kohtumisi. Võrgustiku juhi ülesandeks on motiveerida ka oma võrgustikus olevaid liikmeid ning innustada neid tegutsema võrgustikutöös.

Vabatahtliku võrgustiku koordinaator teeb tihedat koostööd kohaliku maakonna konstaabliga. Kohalike konstaablitega on koostöö vajalik selleks, et vabatahtlike juhte kaasataks kadunud lapse otsingutesse nii palju kui võimalik ja et vabatahtlike juhil oleks otsene kontakt kelle poole pöörduda kui juhtum jõuab esimesena temani. Iga vabatahtliku võrgustiku juht peab looma ise kontakti kohaliku konstaabliga ning tegema ennast oluliseks ja nähtavaks. Politsei saab projektijuhilt vabatahtlike kontaktid, jagab need kohalikesse jaoskondadesse aga suhtlema hakkavad vabatahtlikud politseinikega ise. Kui tekib probleeme saab ühendust võtta projektijuhiga.

Selleks, et paremini Politsei - ja Piirivalveameti süsteemi siseneda, soovitatakse vabatahtlikel hakata abipolitseinikuks. Kui Sa soovid astuda abipolitseinikuks, siis võta ühendust oma piirkonna kontaktisikuga. Abipolitseinikuks võib nimetada 18-aastaseks saanud vähemalt keskhariidusega Eesti kodaniku, kes valdab eesti keelt politseiametnikele ettenähtud keeleoskustasemel ning vastab abipolitseiniku kutsesobivuse nõuetele.

Võrgustiku juhid tegelevad oma piirkonnas ka lasteabi telefoni 116 111, kadunud laste telefoni 116 000 teenuste ja loodud vabatahtlike võrgustiku teavitustööga. Vajadusel ja võimalusel osaletakse erinevatel teavitusüritustel, infopäevadel, jagatakse kogukonnas infot (külakeskused, koolid, lasteaiad), suheldakse võimalusel kohaliku omavalitsuse, maavalitsuse, linnavalitsusega. Infomaterjal tagatakse organisatsiooni MTÜ Eesti Abikeskused poolt. Info teavitustegevuste kohta edastatakse ka projektijuhile aruandluse eesmärgil Sotisaalministeeriumile ja vajadusel Euroopale.

Meediaga suhtlemisel tuleb enne läbi rääkida projektijuhiga kui seda pole teisiti koordinaatori ja projektijuhil vahel kokku lepitud. Kui meediaga suhtlemine tuleb väga ootamatult (näiteks

116 000

osaledes otsingutöodes, peab vabatahtlik järgima organisatsiooni põhimõtteid ja tegutsemisjuhiseid, seisma selle eest, et 116111 ja 116000 teenusest ja vabatahtlike võrgustikust jääks reaalne ja usaldusväärne mulje. Teenuse halvustamine ei ole aktsepteeritud).

Erinevad võimalikud kontaktid ja koostööpartnerid:

- Noorsoopolitseinikud on ka ühed olulised kontaktid kaduma läinud laste puhul. Noorsoopolitseinikud tegelevad oma igapäevatöös hulkuma läinud lastega. Nendega võiks ka oma piirkonnas kontakti saada.
- Kohalikud Kaitseliidu kontaktid
- Kohalikud Punane Rist organisatsiooni kontaktid
- Erinevad ühingud ja liidud
- MTÜ'd
- Kohalik omavalitsus
- Koolid ja lasteaiad
- Kohalikud huvikeskused
- Noortekeskused ja päevakeskused

jpm

TEATE SÜSTEEM

Kõne tuleb 116 000 või 116 111 telefonile

Nõustaja edastab teate kadunud lapsest politsei lühinumbril 110 ja edastab ka teate kohaliku võrgustiku juhile. Võrgustiku juht võtab ühendust kohaliku konstaabliga ja pakub oma abi.

Kaasrahastatud Euroopa Liidu Daphne programmi poolt.
With the support of the Daphne Programme of the European Union.

Kõne tuleb politseilt 116 000 või 116 111 telefonile

Nõustaja edastab teate kadunud lapsest politsei lühinumbril 110 ja edastab ka teate kohaliku võrgustiku juhile. Võrgustiku juht võtab ühendust kohaliku konstaabluga ja pakub oma abi.

Elektroniline kiri tuleb aadressile info@lasteabi.ee

E-postiaadressi haldaja analüüsib e-kirja sisu ning edastab teate piirkondlikule vabatahtliku võrgustiku juhile. Võrgustiku juht võtab ühendust kohaliku konstaabluga ja pakub oma abi.

Kõne tuleb politseile

Politsei kohalik konstaabel võtab ühendust võrgustiku juhiga – võrgustiku juht tegutseb - võrgustiku juht annab tagasisidet projektijuhile.

Mida öelda, kui kaheldakse sellise vabatahtliku võrgustiku eksisteerimises ning vajalikkuses:

Kadunud laste teemaga tegelemine on väga vajalik ning tegevusi on vaja koordineeritult korraldada. Oleme võrgustikuga politseile abiorganiks ning aitame otsinguid teostada pigem sotsiaalsest aspektist. Senini ei Kaisteliit ega Punane Rist pole tegelenud sellise poolega. Aitame leida last läbi kogukonna ning erinevate suhtlusvõrgustike, kasutades kaduma läinud lapse informaaalseid ja formaalseid võrgustikke. Iga kaduma läinud laps ja abivajav laps on kõigi ühiskonnaliikmete probleem.

Vabatahtliku võrgustiku juht

Vabatahtliku võrgustiku juht on isik, kes vabatahtlikult oma vabast ajast osaleb vabatahtlikus tegevuses MTÜ Eesti Abikeskused poolt sätestatud alustel ja korras.

Vabatahtliku võrgustiku juht juhindub oma tegevustes politsei poolt saadud käsklustest, tegutsemisjuhistest, seadusandlusest, isiku andmete kaitse seadusest, eetikast ja konfidentsiaalsusest.

Võrgustiku juht saab oma ülesanded otseselt politsei käest ja tegutsemise juhised seotuna vabatahtlike võrgustikuga MTÜ Abikeskused projektijuhi käest.

Võrgustiku juht täielikku omaalgatuslikku tegevust oma piirkonnas ei tee.

Vabatahtlike võrgustiku juhiks võib nimetada 18-aastaseks saanud vähemalt keskharidusega Eesti kodaniku, kes valdab eesti keelt.

Võrgustikujuhi kandidaadiks ja võrgustikujuhiks võetakse isik:

- 1) kes on teovõimeline;
- 2) keda ei ole karistatud tahtlikult toimepandud esimese astme kuriteo eest;
- 3) kellel ei ole karistust tahtlikult toimepandud kuriteo eest;
- 4) kes ei ole kriminaalmenetluses kahtlustatav või süüdistatav;
- 5) kes ei ole sõltuvuses alkoholi, narkootilise või psühhotroopse aine kasutamisest või kes ei ole psüühikahäirega, raskekujulise isiksuse- või käitumishäirega;
- 6) kes ei ole sellise tervisehäirega, mis takistab tal otsimise ja teavitamistöö ülesannete täitmist;
- 8) kes oma käitumise poolest sobib vabatahtlike võrgustiku juhi ülesandeid täitma ning kelle käitumine või eluviis ei ohusta tema enda ega teise isiku turvalisust

Vabatahtliku võrgustiku juhi kandidaat peab läbima koolitused saamaks teada kuidas käib laste otsimisprotsess ning milliste emotsionaalsete tunded võivad hallata inimest otsimisprotsessis. Esimese astme koolituses omandatakse võrgustikujuhi tööks vajalikud algteadmised ja oskused. Esimese astme õpe kestab vähemalt 12 tundi. Esimese astme õppe läbinud võrgustiku juht võib osaleda otsingutöodes.

Vabatahtlike võrgustiku juht kaasab teisi vabatahtlikke kadunud lapse puhul otsingutegevusse selles tööpiirkonnas, kus ta on vabatahtlike võrgustikujuhiks kinnitatud ning teeb seda kui on saanud teate politseilt.

Vabatahtliku võrgustiku juhi õigused ja kohustused

Eestis puudub hetkel seadusandlus, mis reguleeriks vabatahtliku tegevust. Seega tuleb arvestada heade tavadega organisatsiooni juures vabatahtlikuna tegutsedes, vt allpool. Vabatahtlik kohustub osutama organisatsioonile kokku lepitud teenused isiklikult, teavitama viivitamatult organisatsiooni asjaoludest, mis mõjutavad või võivad mõjutada oluliselt kokkulepitud teenuste osutamist või ajendada organisatsiooni muutma Teenuste osutamiseks antud juhiseid. Kui vabatahtlik ei soovi enam tegevustega jätkata, peab ta viivitamatult teatama sellest organisatsiooni MTÜ Eesti Abikeskused projektijuhti, et saaksid toimuda uued vabatahtlike võrgustiku juhi otsingud ning olukorra üle võtmine.

Politseil on õigus määrata kindlaks politseile teenuse osutamise kord ja viis, arvestades tegutsemisjuhiseid. Vabatahtlikus ei ole õigus politsei poolt antud juhistest kõrvale kalduda, välja arvatud juhul kui see on vastavalt asjaoludele põhjendatud, vajalik ja mõistlik. Võimalik on vabatahtlik tegevus ennetähtaegselt ära öelda teavitades enne sellest organisatsiooni.

Vabatahtlik juhindub oma töös vabast tahtest. Sellega arvestab nii politsei kui organisatsioon MTÜ Eesti Abikeskused. Töötunde vabatahtlikele määratud ei ole, igaüks tegeleb vabatahtliku tööga oma vabast ajast, kuid toonitame, et mida rohkem asjaga tegeleda, seda paremini funktsioneeriv süsteem maakonnas saab olema.

Mida meie pakume

Pakume kõrget toetust vabatahtlikele, mis hõlmab vajadusel vabatahtlike juhendamist, konsulteerimist, ürituste korraldamise aitamist, üritustele kohale minemist.

Vajadusel aitame läbi viia läbirääkimisi kohalike konstaablitega ning erinevate organisatsioonide juhtide ja liikmetega.

Aitame vabatahtlikel suhelda meediaga ning toetame artiklite kirjutamisel.

Varustame vabatahtlike materjalidega, mida jagada ennetus- ja teavitussyritustel.

Korraldame koosviibimisüritusi, et säilitada võrgustiku jätkusuutlikkus.

€ 116 000

Kriisis olev laps

Kriis on olukord¹, mida võivad kogeda inividid, inimgrupid, organisatsioonid ja riigid (Stern 1999). Charles F. Hermann'i definitsioon pärineb 1963-st aastast (Hermann 1963). Vabas tõlkes kõlab definitsioon järgmiselt: kriis on olukord, mis ohustab otsustajate prioriteetseid eesmärke, seab piirid ajale, mille vältel otsus peab sündima ning üllatab otsustajaid esilekerkimisega. Teises, Rootsi kriisiuurijate Bengt Sundeliuse ja Eric Sterni sulest pärinevas definitsioonis (Sundelius, Stern, Bynander 1997) on kriisi puhul:

Kaasrahastatud Euroopa Liidu Daphne programmi poolt.
With the support of the Daphne Programme of the European Union.

- 1) põhiväärtused ohustatud,
- 2) ajaressurss tegutsemiseks piiratud,
- 3) olukorda iseloomustab ebakindlus, ebamäärasus.

Hirmutav/traumaatiline kogemus on reaalse või kujutletava ohu (ähvarduse) kogemine, millega kaasneb ülitugev hirm ja äärmine abitusetunne/õnnetusjuhtumis osalemine ja selle pealtnägemine, vägivald –nii füüsiline kui emotsionaalne, lähedase inimese või lemmiklooma kadumine või surm, tulekahju, uppumisoht, hülgamine jms./ Samuti võivad ülitugevat mõju avaldada kehalised vigastused sh. kukkumised, tõsine haigus, meditsiinilised protseduurid, haiglaravi jne.²

Parfraseerides Naatan Haamerit³, traumaatilise kogemuse korral võib sellega seotud iga inimene seista silmitsi mõtetega

- kas võtta midagi ette või pigem vaikida;
- kas rääkida juhtunust ja kui rääkida, siis kuidas ja kellega, kas rääkida ohvriga või ei, kas rääkida ohvri lähedastega või ei;
- kui palju peaks laskma juhtunul mõjutada elu;
- kui kaua otsustan leinata ja mil määral peaksin tegema järeleandmisi igapäevaste kohustuste või rutiinide suhtes jne.

Täielik vaikimine toob hea asemel halba. Kõrvalseisja sobimatu suhtlemine aga võib peletada eemale. Valu sees elamisest võib märkamatult saada turvaline rutiin. Turvalisest on lihtne kinni hoida. Kuid mõtestades ja kellegagi rääkides, tekib võimalus valuga elama õppida ja oma eluga edasi minna. Valu tundmine ja selle mõtestamine pole kerge, kuid sellesse kinnijäämine tähendab üldisemat minevikku kinni jäämist ja ebamäärasust. Oma hingevalust, pettumusest,

Laste kriisireaktsioonid võivad olla erinevad

- Lapse ei räägi - juhtunu on liiga valus, laps kardab
 - laps ei soovi rääkida, sest... see on liiga valus ja tal puuduvad sõnad juhtunu ja oma tunnete või mõtete väljendamiseks,

116 000

- ta on segaduses ja võib tunda end süüdi,
 - kardab, et teda ei mõisteta ja kardab kaotada enesevalitsemist,
- Laps räägib
 - lapsel on keegi, kellele rääkida või tal pole vajadust rääkida.

Vabatahtlikuna saad sa vanusele sobivas keeles ja vastavalt lapse reaktsioonile, lähedasi või spetsialiste (politsei, lastekaitse, kriisipsiialist) oodates⁴:

- **kinnitada, et sina, teised täiskasvanud ja politsei hoolitsete** nende turvalisuse eest, et täiskasvanud on seal selleks, et lapsi aidata ja kaitsta. Seepärast ole ettevaatlik oma tunnete väljendamisel.
- **sa hinnata ja mõista laste tundeid.** Väljenda (kas vähese rääkimise või vaikimise ja lapse jaoks olemas olemisega, kui laps ei räägi) valmisolekut teda ära kuulata. Kui lapsed väljendavad oma tundeid, anna mõista, et kriisis võidakse tunda paljusid erinevaid ja vastakaid tundeid ning neid tundeid tuleb väljendada ja nendest rääkida. Oluline on lapsele öelda, et kõik tunded on lubatud.
- **võta aega, et lastega rääkida.** Lapsed ei pruugi osata või julgeda otse küsida, seetõttu peaksid jälgima teisi märke, mis näitavad, et nad tahavad sel teemal vestelda. Mõned lapsed vajavad rohkem lähedust. Teised sukelduvad muusikasse või hakkavad kirjutama-joonistama, et oma emotsioonidega toime tulla. Algklasside lapsed võivad vajada konkreetseid tegevusi, näiteks joonistamine, piltide vaatamine ja kirjeldamine, et oma tunnetes selgusele jõuda.
- lapsed, kellel on olnud varasemaid traumaatilisi kogemusi, esinenud depressiooni või vaimseid häireid, võivad sündmusi märksa raskemalt üle elada ning vajada kiirest spetsialisti või arsti abi.

Laste vajadused kriisiolukorras sõltuvad vanusest⁵

* **Lasteaia- ning algklassilapsed** vajavad väga lihtsat ja konkreetset infot juhtunu kohta koos kinnitusega, et nende jaoks hoolimata juhtunust on olemas turvalised kohad ning täiskasvanud on seal selleks, et neid kaitsta. Too näiteid, kuidas täiskasvanud nende turvalisuse eest hoolitsevad.

* **Põhikoolilapsed** oskavad juba natuke rohkem küsida. Nad tahavad teada, kuidas neid kaitstakse ja mida selle heaks tehaksnenud arvamused ja mõtted traumaatiliste sündmuste põhjuste kohta. Kindlasti tuleb võimaldada ka suurematele lastele täiskasvanute rääkida, et nad saaksid oma muredest ja hirmudest rääkida ning kinnitust sellele, et kõik saab korda.

Kriisiolukorra puhul vajab laps talle tuntud tavapäraseid rutiine ehk järjepidevust, selgust ja eakohast selgitust, iseenda mõistmist ja normaliseerimist ehk see, mis temaga toimub, juhtub samasuguses olukorras ka teistega.

Pea meeles, et sina pole nõustaja ega kriisipsiikoloog, vaid vabatahtlik ja lood lastele oma võimaluste piires turvalisuse tunnet. Paku tuge vastavalt vajadusele ja võimalusele.

* **Vanema kooliastme õpilastel** on juba endal väljakujunenud isiksus. Kriisiolukorrad põhjustavad traumaatilisi kogemusi nii lastele kui täiskasvanutele.

HEA TAHE⁷

Nii vabatahtlik kui organisatsioon peab lähtuma heast tahtest.

Vabatahtliku Hea Tahe

- Teadvustan endale oma ootused.
- Otsin infot ja loen vabatahtliku tegevuse kohta.
- Mõtlen läbi, miks ma soovin vabatahtlikuna tegutseda ja mida tahan teha.
- Mõtlen läbi, kuidas vabatahtlik tegevus sobib minu elukorraldusega.
- Mõtlen läbi, millistes tingimustes soovin tegutseda ja mida ootan, et vabatahtlik tegevus mulle pakub.

- Kaalun oma oskusi ja võimalusi vabatahtlikuks tegevuseks.
- Mõtlen läbi, milline tegevus on minu oskuste ja kogemuste juures mulle jõukohane ja samas arenguvõimalusi pakkuv.
- Teen plaani - kus, millal ja kui palju aega saan vabatahtlikule tegevusele pühendada.
- Arutan oma plaane lähedastega.
- Kasutan erinevaid võimalusi endale sobiva vabatahtliku tegevuse leidmiseks.
- Otsin vabatahtliku tegevuse kuulutusi erinevatest portaalidest.
- Küsin soovitusi tuttavatelt.

VABATAHTLIKUNA TEGUTSEMISE AJAL

- Täidan endale võetud ülesandeid hoolikalt ja võimetekohaselt.
- Ei hiline ega jäta tööd pooleli.
- Keeldun ülesande täitmisest, kui see ohustab minu või teiste elu ja tervist või kui juhised on vastuolus seadustega.
- Osalen koolitustel, mis toetavad minu tegutsemist vabatahtlikuna.
- Arvestan meeskonna teiste liikmetega.
- Tutvun vabäühenduse väärtuste, tavade ja reeglitega ning pean neist lugu.
- Kuulan teiste vabatahtlike kogemusi ning jagan enda omi.
- Informeerin vabäühenduse esindajat minu tegevust puudutavatest olulistest asjadest.
- Informeerin vabäühendust oma soovidest ja võimalustest.
- Räägin kaasa otsustes, mis mõjutavad minu tööd.
- Teen ettepanekuid vabatahtliku tegevuse paremaks korraldamiseks.
- Informeerin koheselt takistustest ja vabatahtlikuna tegutsemise lõpetamise kavatsustest.

VABATAHTLIKUNA TEGUTSEMIST LÕPETADES

- Annan teabe oma töö kohta edasi vabaühenduse esindajale ja/või teistele vabatahtlikele.
- Annan teada, kui kaugele töö võrreldes kavandatud jõudis.
- Esitan soovitused, kuidas edaspidi saab tööd paremini korraldada.
- Jagan vabaühenduse ja teiste vabatahtlikega oma elamusi ja kogemusi.
- Osalen vabaühenduse üritusel, kus räägin oma tegevusest, kogemustest ja õppetundidest.
- Kirjutan loo, mida vabaühendus saab kodulehel, trükistes või infolistides levitada.
- Soovi ja võimaluse korral sean end valmis uueks tegevuseks.
- Jagan muljeid lähedaste ja sõpradega ning kuulan nende arvamusi ja soovitusi.
- Alustan uuesti algusest.

Organisatsiooni Hea Tahe

- Kogun infot vabatahtliku tegevuse korraldamise kohta.
- Tutvun vabatahtlike juhtimist puudutava info ja seadusandlusega.
- Osalen vabatahtlike juhtimise koolitusel.
- Määratlen oma vajadused.
- Mõtlen läbi, mis on minu tegevuse eesmärk ja kuidas selleni jõuda.
- Pean silmas, et kõiki töid ei saa vabatahtlikule tegevusele üles ehitada.
- Mõtlen läbi vabatahtlike ülesanded, tegevuse kestvuse ja kulud.
- Kavandan vabatahtlike leidmise, hoidmise ja tunnustamise.
- Mõtlen läbi, kuidas viia omavahel kokku sobivad tegevused ja sobivad vabatahtlikud.
- Kaalun vabatahtlike kaasamisega seotud riske ja nende ennetamise viise.
- Vajadusel kontrollin vabatahtlike tausta, vabatahtlikke sellest eelnevalt informeerides.
- Valmistan ette vabatahtliku tegevusekirjeldused, lepingud ja muud materjalid.

- Mõtlen läbi, millised on minu võimalused vabatahtlike tunnustamiseks.

VABATAHTLIKE TEGUTSEMISE AJAL

- Lepin vabatahtlikega kokku nende tegevuse sisu, kestvuse, tulemuse, kulude hüvitamise ja tegevuse lõpetamise.
- Lähtun oma vabaühenduse missioonist ja vajadustest ning samal ajal kuulan ära vabatahtlike soovid ja ettepanekud.
- Lepin selgelt kokku vabatahtlike vastutusala ja ülesanded. Mitmetimõistmise vähendamiseks teen seda kirjalikult.
- Jagan infot vabatahtlike tegevusega seotud kulude hüvitamise kohta.
- Tagan parimad võimalikud tingimused vabatahtlike tegevuseks.
- Hoolitsen selle eest, et tegevus oleks turvaline, tervist mitte kahjustav ja seaduslik.
- Määrän kontaktisiku, kes vabatahtlikud vastu võtab ja neid juhendab.
- Hoian vabatahtlike tegevusel pidevalt silma peal ning olen valmis muudatusteks, et koostöö paremini toimiks.
- Informeerin vabatahtlikke nende tegevust puudutavatest olulistest asjadest.
- Kaasan vabatahtlikke neid puudutavate otsuste tegemisse.
- Annan vabatahtlikele tagasisidet ning küsin seda ka neilt.

VABATAHTLIKE KAASAMISE JÄREL

- Tunnustan vabatahtlike panust.
- Pakun vabatahtlikele nende kogemust tõendavat soovituskirja või vabatahtliku passi.
- Korraldan vabatahtlikele tänuürituse

- Analüüsin oma kogemust vabatahtliku tegevuse korraldamisel.
- Mõtlen läbi õnnestumised ja puudujäägid.
- Võrdlen saavutatut kavandatuga ja mõtlen läbi, kui võrd ning miks soovitud tulemusteni jõuti.
- Soodustan vabatahtlikust tegevusest saadud kogemuse ning loodud väärtuse laiemat teadvustamist.
- Kajastan vabatahtlike panust kohalikus või üleriigilises meedias, näiteks kirjutan artikli.
- Märgin vabatahtlike panuse ära projektide aruannetes.
- Toon vabatahtlike panuse esile majandusaasta aruandes.
- Osalen vabatahtliku tegevuse arendamisega seotud aruteludes, uuringutes, küsitlustes ja mujal.

116 000

Kasutatud materjalid

⁰<https://www.siseministeerium.ee/public/VTosalemine2009.pdf>

¹<http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=11050>, Eleka Rugam-Rebane

²http://www.hm.ee/sites/default/files/juhised_lapsevanematele.pdf, Maire Riis

³<http://www.apollo.ee/vaike-raamat-suurest-leinast.html>, Naatan Haamer

⁴Ameerika Ühendriikide Päühholoogide Assotsiatsiooni soovitusud

⁵<http://perejalaps.delfi.ee/koolilaps/mida-ja-kuidas-peaksid-opetajad-ja-lapsevanemad-lastele-koolitulistamise-kohta-kindlasti-raakima?id=70029501>

⁶ <http://www.tallinn.ee/est/g4274s57806>, Pille Isat

⁷Vabatahtlike Värav <http://www.vabatahtlikud.ee/et/Vabatahtlik-tegevus/Vabatahtliku-tegevuse-hea-tava>